

Plaquetes

de

MEMÒRIES D'UN TEMPS (I)

Capítols d'història contemporània
d'Algaida (1800-1823)

Pere Fullana Puigserver

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

*Història
i Cultura*

9

Plaguetes

d'Història i Cultura

MEMÒRIES D'UN TEMPS (I)

Capítols d'història contemporània
d'Algaida (1800-1823)

Pere Fullana Puigserver

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

NÚMERO 09

ALGAIDA, MAIG DE 2000

© del text: Pere Fullana Puigserver
© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2000
Edició digital dins la *Col·lecció Binària*: Setembre, 2019

Edició a cura de la Biblioteca Municipal d'Algaida
Coordinació de l'edició i maquetació: Bartomeu Sales Mascaró

AJUNTAMENT D'ALGAIDA
C/ del Rei, 6. 07210 Algaida (Illes Balears)
Tel.: 971 12 50 76 - Fax: 971 12 50 44
ajuntament@ajalgaida.net
http://www.ajalgaida.net

Impressió: Grafimut, Lluçmajor
Dipòsit Legal: PM- 1.165-2000
I.S.S.N.: 1136-4531

TAULA

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	7
1. ALGAIDA AL COMENÇAMENT DEL VUIT-CENTS (1800-1808)	9
1.1. L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA I ELS PROTAGONISTES	10
1.2. LA VIDA QUOTIDIANA	13
2. ALGAIDA DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808-1814)	19
2.1. LA PRIMERA EXPERIÈNCIA DEMOCRÀTICA	20
2.2. LES CONSEQÜÈNCIES DE LA GUERRA DEL FRANCÈS EN LA VIDA QUOTIDIANA	24
3. LA PRIMERA RESTAURACIÓ ABSOLUTISTA (1814-1820)	29
3.1. LA RESTAURACIÓ POLÍTICA (1814-1820)	31
3.2. ALGUNS DETALLS DE LA VIDA SOCIAL	33
4. EL TRIENNI LIBERAL A ALGAIDA (1820-1823)	41
4.1. LA RADICALITZACIÓ POLÍTICA AL MUNICIPI	42
4.2. EL PROCÉS CONTRA EL RECTOR CALDÉS	44
4.3. TENSÍO POLÍTICA	47
4.4. EL CONSISTORI MUNICIPAL	49
4.5. LA VIDA QUOTIDIANA	50
ÍNDIX ONOMÀSTIC	53

TAULA D'IL·LUSTRACIONS

1. <i>Dibuix de la façana de l'església d'Algaida</i>	6
2. <i>Signatures d'un document de 1802</i>	13
3. <i>Comunicació de Guillem de Montis fent referència als actes festius per celebrar el retorn del rei Ferran VII de l'exili (1814)</i>	28
4. <i>Carta del rei Ferran VII a la Regència del Regne (10 de març de 1814). Publicada a la Gaceta Extraordinaria de la Regencia</i>	30
5. <i>Real Cédula de S. M. y Señores del Consejo, por la que se manda que se disuelvan y extingan los Ayuntamientos y Alcaldes constitucionales</i>	32
6. <i>Detall de la Plaça d'Algaida segon el plànol de Jeroni de Berard (1789)</i>	35
7. <i>Signatures d'un document de 1821</i>	43

PRESENTACIÓ

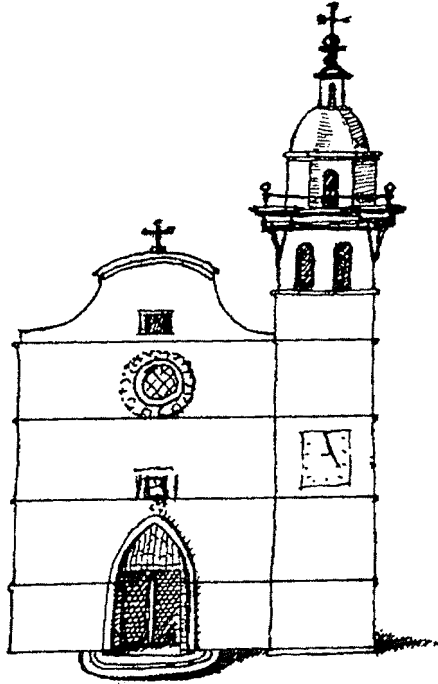
TENIU A LES VOSTRES MANS UNA nova edició de les *Plagues d'Història i Cultura*, una col·lecció que va néixer ara fa quatre anys amb el desig de fomentar i divulgar els estudis i treballs d'aspectes socials, culturals, econòmics i, fins i tot, anecdòtics. Amb aquesta plagueta, que ara us presentam, ja en són nou i, ben segur, que no serà la darrera.

Aquesta publicació que avui tenc la satisfacció de presentar, i que apareix amb el títol *Memòries d'un temps. Capítols d'història contemporània d'Algaida 1800-1823 (I)*, està composta per quatre articles: «Algaida al començament del vuit-cents (1800-1808)»; «Algaida durant la Guerra del Francès (1808-1814)»; «La Restauració absolutista (1814-1820)» i «El Trienni Liberal a Algaida (1820-1823)».

Aquests articles ens apropen als primers capítols de la història contemporània d'Algaida, i desitjam que això sigui només l'inici d'una sèrie de treballs que ens condueixin a conèixer i comprendre el passat del nostre poble.

No vull desapropitar l'ocasió per agrair a l'autor d'aquest treball d'investigació, en Pere Fullana, la tasca que duu a terme com historiador i investigador, fet que ens ajuda a conèixer un poc més la nostra història, sinó també agrair l'entusiasme amb què es dedica a aquesta tasca, tant pel que fa referència a l'aspecte més personal d'estudi i recerca, com a la tasca, i no menys important, de potenciar i encoratjar els joves perquè s'endinsin en el treball d'aspectes històrics, culturals i socials del nostre municipi.

Miquel Ballester i Salas
REGIDOR DE CULTURA

*Dibuix de la façana de l'església d'Algaida.
Jeroni Berard, 1789.*

INTRODUCCIÓ

AMB AQUESTES PÀGINES VOLEM DONAR A conèixer els primers capítols de la història contemporània d'Algaida, tot esperant que pròximament us poguem oferir els episodis següents. L'objectiu és divulgar, de manera més o menys sistematitzada, allò que ha estat l'evolució del nostre municipi a l'època contemporània.

Com podreu constatar, descriurem l'esdevenidor polític i social d'Algaida al començament del segle XIX, amb la intenció que serveixi de referència i de marc per a posteriors redaccions i estudis més exhaustius i profunds. En aquesta plagueta hi trobareu únicament quatre capítols, tots ells d'un gran interès, aquells que fan referència al primer quart del segle XIX (1800-1823), concretament des de l'inici del segle fins al Trienni Liberal. En realitat, des d'un plantejament més optimista, es tracta d'una octava part d'allò que han representat els dos darrers segles.

Com tendreu ocasió de constatar, fins ara a penes no coneixíem de forma sistematitzada i cronològica, allò que ha estat l'evolució política i social del municipi, els seus protagonistes i les principals preocupacions del seu temps. Aconseguir-ho no ha estat una tasca fàcil. Concretament aquests quatre capítols són el primer fruit, tot i les mancan-

ces i la precarietat, d'anys de recerca i del nostre passatemp. Si hem gosat publicar-ho és, senzillament, perquè estam convençuts que tindrà continuïtat, no sé si per la nostra part, però ben segur que podrà servir d'estímul per a altres investigadors o curiosos del nostre passat.

En qualsevol cas, aquestes pàgines van dedicades als més joves, a aquells que desconeixen la memòria viva, la història del nostre municipi, sobretot perquè els ha tocat viure un temps en què el passat a penes no compta o no té l'interès immediat que es mereix. Sobretot desitjaria que servís als joves estudiosos. Esper, en un futur pròxim, constatar que aquestes pàgines han quedat ja obsoletes i excessivament elementals. Si és així, voldrà dir que avançam en el coneixement i en la comprensió d'allò que som.

Pere Fullana Puigserver

I

ALGAIDA AL COMENÇAMENT DEL VUIT-CENTS (1800-1808)

AL COMENÇAMENT DEL SEGLE XIX, LA situació política a l'estat espanyol era força crítica. El rei Carles IV (1788-1808), atemorit pels efectes de la Revolució Francesa (1789), impulsà un model polític dominat per l'absolutisme més tradicional. La direcció política de l'estat era en mans de l'ambiciós Manuel Godoy, el qual comptava entre els seus homes de confiança amb el mallorquí Miquel Gaietà Soler, ministre d'Hisenda. Les guerres amb Anglaterra, resultat de les aliances amb França, van tenir conseqüències greus per a l'exèrcit espanyol i l'economia. La flota va ser destruïda a Trafalgar (1805), es van perdre territoris i el comerç amb les colònies es veié desfavorit. El Motí d'Aranjuez (17-18 de març de 1807) va forçar la destitució de Godoy i l'abdicació de Carles IV a favor del seu fill, que va regnar amb el nom de Ferran VII. Napoleó, després d'entrar amb l'exèrcit francès en territori espanyol, es va aprofitar dels enfrontaments de la família reial

espanyola i aconseguí l'abdicació de Carles IV i de Ferran VII en l'episodi conegut com les Abdicacions de Baiona.

Per a aquest primer capítol, dedicat al començament del segle XIX, hem utilitzat principalment fonts de primera mà, com ara el document *Libro de actas del Ayuntamiento de los años de 1800 hasta 1809* (Arxiu Municipal d'Algaida (AMA), Lligall 43); Padrons municipals, concretament *Empadronamiento del pueblo de la Villa de Algaida hecho de orden del Excmo. Sr. Comandte. Gl. Del presente Reyno del año 1799* (AMA, Lligall 361); les Reials Ordres. Edictes i bans 1803-1814 (AMA, Lligall 3) i la Correspondència. Entrades 1806-1824 (AMA, Lligall 188). Ens hem servit, també, d'algunes referències bibliogràfiques, com ara els articles de Pere Mulet: «Algaida l'any 1800» (*Es Saig* 21 (1982) 7-11); «Algaida, l'any 1801» (*Es Saig* 70 (1986) 11-13); «Les campanes de la parròquia d'Algaida» (*Es Saig* 82 (1987) 94); «Rectors d'Algaida» (*Es Saig* 86 (1988) 7) i «Batlles d'Algaida (1577-1988)» de Salvador Mulet, a cura també de Pere Mulet (*Es Saig* 100 (1989) 9-16). Així mateix, hem tengut present l'obra del Pare Gaspar Munar, *Petita història de Randa* (Llucmajor, 1972).

I.I. L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA I ELS PROTAGONISTES

El pas del segle XVIII al XIX ocasionà grans repercussions en l'esdevenidor de la vida política, social i econòmica arreu de l'estat espanyol i, concretament, en els municipis mallorquins. Eren els anys previs a les convulsions que es produïren com a conseqüència de la Guerra del Francès (1808-14), una conjuntura en la qual hi covaven les ànsies de reforma i la necessitat de modernitzar la societat que protagonitzava un sector minoritari de la comunitat.

Des dels Decrets de Nova Planta (1715), els municipis eren regits per **un batle** —Bayle Reial—, nomenat pel monarca a instàncies del Reial Acord. El batle governava durant tres anys, i era escollit d'una terna que, prèviament, presentava l'Ajuntament. Durant aquells anys foren batles d'Algaida Llorenç Pujol (1800), Jaume Sastre «de Cas Brau» (1801-1803 i 1807-1809) i Miquel Mulet (1804-1806). Jaume Sastre —un alaroner establert a Algaida amb la seva família durant la segona meitat del segle XVIII— no pogué acabar el seu segon mandat perquè morí el mes de març de 1809, als 43 anys, en plena Guerra del Francès.

Així mateix, hi havia **quatre regidors** nomenats, també, pel monarca a través del Reial Acord. Es mantenien en el càrrec durant dos anys i eren elegits de quatre ternes que presentava l'Ajuntament mateix. Durant aquells nou anys hi hagué devuit regidors: Joan Mulet (1800, 1803-1804); Miquel Fiol (1800); Miquel Mulet «Damià» (1800); Jaume Ferretjans «de s'Heretat» (1800, 1805-1806), Antoni Oliver «de Son Llubí» (1801-1802); Bartomeu Mulet «Gi» (1801-1802); Sebastià Amengual «de s'Heretat» (1801-1802); Rafel Sastre «de Son Veny» o «Estacar» (1801-1802); Pere Garau «de Son Romeguera» (1803-1804); Llorenç Pujol (1803-1804); Agustí Garcies «de sa Serra» (1803-1804); Pere Josep Oliver, metge (1805-1806); Joan Oliver «de Son Maig» (1805-1806); Gabriel Company «Gallet» (1805-1806); Rafel Mulet «de s'Aljub» (1807-1808); Joan Rigo (1807-1808); Gabriel Roig «Delabau» (1807-1808) i Bartomeu Tomàs «des Serreal» (1807-1808).

Per altra banda, també formava part de l'Ajuntament el **síndic personer**, càrrec que es creà durant el regnat de Carles III i que tenia la funció de vigilar, en nom del poble, l'activitat dels regidors. La duració del mandat era anual després de ser elegit, suposadament, mitjançant sufragi pels contribuents. Ostentaren aquest càrrec Pere Sastre (1800); Rafel Oliver (1801); Joan Oliver «Garina» (1803, 1805 i 1807); Guillem Vanrell (1804 i 1808) i Bartomeu Mulet «Gi» (1806).

A més hi havia **dos diputats del comú** —de les actes es desprèn que de vegades n'hi havia un i de vegades dos—, càrrec que tenia també un paper corrector. Era anual i s'elegia per sufragi. Durant aquells anys, ostentaren el càrrec Miquel Verdera «Roca» (1800); Jaume Puigserver (1800); Francesc Oliver (1805); Guillem Mut (1805 i 1806); Bartomeu Ramonell (1806); Miquel Fullana (1808) i Miquel Pons (1808).

Finalment, hem de tenir ben present el paper del **secretari**. Durant aquest període ho foren Pere Antoni Munar, notari (1800 i 1801); Francesc Mulet Sastre, metge (1802); Pere Antoni Mulet Sastre, metge (1803) i Pere Ramon Cardell que era escrivà de Montuïri i que es va casar amb l'algaïdina Marianna Ribas. S'establí definitivament a Algaida en el moment que va ser nomenat secretari (1803-1808).

Si analitzam amb cura el personal polític de la localitat es constaten, sobretot, dos elements: en primer lloc el predomini dels propietaris pagesos: Jaume Sastre de cas Brau, Antoni Oliver de Son Llubí, Pere Garau de Son Romeguera i Rafel Sastre de Son Veny, entre d'altres; i, per altra banda, el pes d'una sèrie de famílies benestants, de les quals n'eren els representants Llorenç Pujol, Bartomeu Mulet «Gi» i Gabriel Roig «Delabau», i dels professionals liberals —notaris, metges i escrivans— entre els quals hi destaca Pere Ramon Cardell. L'Ajuntament també tenia un procurador a Palma. Fins l'any 1800 ho va ser Joan Seguí, el qual, a la seva mort, va ser substituït pel seu fill, també Joan Seguí. Així mateix coneixem el nom del saig d'aquells anys, Antoni Zanoguera, que feia les crides, convocava les subhastes i tenia cura dels avisos.

Les qüestions relacionades amb els municipis de la Part Forana es debatien en la Junta General de les Viles Foranes, amb seu a la Casa del Sindicat, a Palma, controlada per la Reial Audiència. Quan es convocava, l'Ajuntament nomenava un representant que no necessàriament havia de ser un membre del consistori. Així, l'octubre de 1800 s'elegí delegat per una junta al doctor en medicina Francesc Mulet Sastre.

Jayme Sastre B^{le} R^l Alzjimus ca.
 Bartolome Mulet Regidor
 Antonio Oliver Regidor
 Rafel Sastre Regidor
 Guillermo Vanrell Sindico Personero firmo por
 mi, y por el honor Sebastia Amengual Regidor
 por el no saber escribir y de su orden.
 Ante mi D. Juan. Mulet Secretario

Signatures d'un document de 1802. Llegim: «Jayme Sastre B[at]le R[eia]l. Bartolome Mulet Regidor. Antonio Oliver Regidor. Rafel Sastre Regidor. Guillermo Vanrell Sindico Personero firmo por mi, y por el honor Sebastia Amengual Regidor por el no saber escribir y de su orden. Ante mi D[on] Fran[cis]co Mulet Secretario».

1.2. LA VIDA QUOTIDIANA

L'any 1800, el municipi comptava amb una extensió de 12.699 quarterades —9.020 hectàrees—, 6.000 de les quals eren cultivades. La resta, més de la meitat, eren de garriga i pinar. De les cultivades, 2.300 eren de qualitat ínfima, de semigarriga, terra prima que només se sembrava l'any que corresponia; 2.000 eren de qualitat mitja baixa; 1.000 de mitjana; 400 de bona i només 300 de gran qualitat.

El 1797, la població del municipi d'Algaida era de 2.918 persones i el 1800 hi havia 680 caps de casa. Aquells anys el nucli d'Algaida comptava amb els carrers des Colomer, Nou, sa Plaça, Ribera, Carut,

Sitjar, Església, Reus Nou, Casa de Munar, Campet i Tanqueta, amb un total de 441 cases. A més, hi havia una població dispersa rellevant a Son Lluç (8 cases), sa Torreta (2), sa Basseta (9), Ollerries (10), Maiolí (3), sa Comuna (13), Punxuat (5), s'Heretat (19), Castellitx (6), Xurics (19) i Son Maiol (9). A Randa hi havia 66 cases i a Pina 71.

Aquella societat, bàsicament pagesa, feia la impressió de viure al marge dels grans esdeveniments de la política internacional i estatal. No obstant això, la crisi econòmica que patia l'estat, com a conseqüència de les guerres amb França (1793-1795) i Anglaterra (1797-1805), repercutia directament en els impostos que gravaven la vida quotidiana i en les llesves de soldats. Així, a banda del delme i de les talles generals anuals, l'Ajuntament hagué de contribuir amb tributs especials a les despeses de guerra (1800) i hagué de fer front, en metàl·lic i amb homes, a les necessitats de la milícia que custodiava l'illa (1804). L'Ajuntament estava força endeutat, la qual cosa impedia poder disposar de cabals suficients per a millorar camins i dur a terme reformes urbanes.

La talla anual se subhastava i, generalment, el guanyador havia de respondre amb els seus béns i havia de ser avalat per alguns dels prohoms de la localitat. En aquella conjuntura, l'Ajuntament es lamentava que no comptava amb doblers per fer millores públiques i que el municipi era especialment pobre en recursos.

El nou impost sobre el vi va ser motiu d'acalorades protestes, sobretot per part de petits propietaris de vinya i de productors de vi. El 1800, a Algaida hi havia 300 quarterades de vinya que produïen 6.000 quartins de vi. Hi havia també deu alambins per a la producció d'aiguarent. Bartomeu Mulet «Gi» essent síndic personer, el 1806, remeté una protesta en la qual demanava una revisió de la quantitat de l'impost del vi per Algaida, però la demanda va ser denegada. El malestar era general a Mallorca, sobretot perquè el ministre d'Hisenda del govern central, el mallorquí Miquel Gaietà Soler, era considerat el causant principal de l'augment dels impostos, sobretot del vi. No és

estrany, doncs, que els recaptadors d'aquell impost, però sobretot l'escrivà municipal d'Algaida, el notari Bartomeu Ribes, subdelegat d'intendència de la vila, esdevingués el blanc de la ira popular algaidina el mes de juny de 1808, després del defenestrament de Miquel Gaietà Soler. El batle, Jaume Sastre, demanà el cessament de Ribes, acusat de favoritismes, com a única via possible perquè acabassin els aldarulls populars a la localitat.

La higiene de la població era una de les principals preocupacions dels sectors dirigents, impulsada, sobretot, pels metges residents a la localitat imbuïts de l'esperit il·lustrat i reformista. Els porcs pasturaven per les proximitats del nucli urbà d'Algaida, i el 1798 s'havia prohibit que anassin a lloure. Tanmateix, anys després, el síndic personer es lamentava que a la zona dels Hortets hi continuaven pasturant. El 1805, Joan Oliver «Garina», síndic personer, informava l'Ajuntament del mal estat en què es trobaven els camins i carrers de la vila: «por ser tan malas que apenas las ay peores en toda la Ysla». El paviment estava en mal estat, amb gran perjudici per a les persones i per als animals que hi transitaven. L'embassament constant d'aigua era perjudicial per a la salut pública i causa d'epidèmies. El síndic sol·licitava una neteja general. Per legitimar aquesta petició es demanà un informe als metges de la vila, Pere Antoni Mulet i Pere Josep Oliver —aquell any també regidor de l'Ajuntament—, els quals l'entregaren el 10 d'agost de 1805. L'informe justificava, amb els termes científics de l'època, la necessitat de «corregir dichas aguas, allanando dichas calles y dando una facil salida á todas las aguas que vienen á parar en esta nuestra Poblacion». No obstant això, no hi ha indicis que la reforma es dugués a terme. Una de les grans preocupacions higièniques del reformisme il·lustrat era solucionar el problema dels embassaments i aiguamolls però, a Algaida, no n'hi havia que poguessin infectar l'aire i ocasionar malalties. Malgrat això, les queixes del síndic personer i les seves peticions, generalment no eren tingudes en comp-

te. Una de les escasses obres públiques documentades va ser la instal·lació del rellotge públic al campanar de l'església i l'adquisició d'una campana nova de sis roves, el febrer de 1800. El rellotge costà 54 lliures i la campana 18.

A més dels dos metges esmentats, l'Ajuntament d'Algaida pagava un cirurgià. Sabem que el 1800, Pere Joan Capellà, cirurgià, s'acomiadà del poble perquè a Lluçmajor li feren un contracte amb millors condicions. El batle, Llorenç Pujol, i els regidors intentaren millorar-li el contracte, però sembla que no pogueren impedir que se n'anàs. L'Ajuntament mantenia, també, un mestre de nins i una mestra de nines. El prevere Maties Puig va ser mestre de primeres lletres des de 1792 fins el 1804, data en què obtingué un benefici a l'església parroquial de Lluçmajor. Anteriorment, el també prevere Bartomeu Puigserver havia renunciat a la plaça de mestre amb la condició de ser substituït per l'esmentat Puig. El 1804, Puigserver es reincorporà com a mestre, sense nova nominació, amb el sou de 34 lliures anuals. La mestra de nines era Francisca Torrents i vivia al carrer del Campet. Regentà l'escola des de 1783 fins a la seva mort el 1806 i va ser substituïda per Joana Aina Cantallops, de Randa. El sou anual de la mestra era de 10 lliures, que va ser augmentat a 15 amb el nou nomenament, amb la finalitat que donàs «buena educación y enseñanza de las niñas, asi de la Doctrina Cristiana, como de coser y demas que es la obligacion de una buena maestra». Com es pot constatar, l'educació masculina estava en mans d'eclesiàstics i la femenina era regentada, al final del segle XVIII i començaments del XIX, per donzelles fadrines que es dedicaven estrictament a la costura i a l'ensenyament del catecisme.

Fins al 1808 persistia, encara, una estreta vinculació entre l'Església i l'Ajuntament. Aquest any, en que esdevingué l'abdicació de Carles IV, el desterrament de Ferran VII i l'inici de la Guerra del Francès, canviaren alguns costums cívics. Fins llavors el batle i els regidors

prenien possessió dels seus càrrecs dins l'església, davant l'altar major. Sembla que sense un ritual específic, però es mantenia com a símbol, almenys per les referències que disposam a les actes municipals. Els costums canviaren, se secularitzaren, i l'administració es castellanitzà definitivament. Fins el 1800, les actes municipals s'escriuien majoritàriament en català, la qual cosa demostraria que el procés de castellanització havia estat lent i que tardà gairebé un segle per a completar-se. Molt probablement els secretaris de l'Ajuntament i els escrivans tingueren molt a veure en aquell procés de canvi. Per altra banda, sorprèn que la majoria dels que tenien càrrecs a l'Ajuntament sabien escriure i signaven les actes, salvant excepcions concretes. El poble apareix grafiat gairebé sempre com «Algayda», pertanyent al Regne de Mallorca.

En la documentació consultada sobre aquesta conjuntura, a Algaida hi apareixen un advocat, dos notaris, tres metges, un cirurgià, quatre mestres d'escola i un escrivà. Cal destacar que el 1806, a la mort de l'advocat Antoni Pujals, resident a la vila, l'Ajuntament contractà el prestigiós advocat i escriptor Guillem Roca Seguí, el qual més tard es casaria amb una algaidina de Can Reus. Així mateix, també s'ha de ponderar el pes del clergat, que llavors era abundós. Al començament del segle hi havia una comunitat eclesiàstica formada per disset preveres, a banda dels titulars de les vicaries de Randa i Pina. Hi havia un rector —Rafel Salvà 1797-1805, Rafel Barceló 1805-1808 i Nicolau Caldés 1808-1835—; vuit preveres titulars i vuit beneficiats. El 1800 es creà la vicaria de Randa i Pere Gamundí, un prevere il·lustrat de la confiança del bisbe Bernat Nadal, va ser nomenat el primer vicari (1800-1801). Entre 1803 i 1806 es bastí la casa vicaria, ja en temps del vicari Gabriel Tauler.

ALGAIDA DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808-1814)

DESPRÉS DE L'ABDICACIÓ DE BAIONA, NAPOLEÓ traspassà la corona espanyola al seu germà, que regnà com a Josep I, i impulsà l'Estatut de Baiona. Arran d'aquests succeïts, el 2 de maig de 1808, la població civil madrilenya plantà cara a l'exèrcit francès i, immediatament després, es declarà la guerra als francesos. Per guanyar la guerra va ser necessària la col·laboració de l'exèrcit britànic i la posada en marxa de companyies regulars.

Gairebé no s'ha estudiat a penes la participació mallorquina a la Guerra del Francès però, com veurem, el conflicte afectà molts de joves dels nostres pobles que estaven llavors en edat militar.

Paral·lelament al desenvolupament de la guerra, es posaren en funcionament mecanismes de gestió política per controlar l'estat, atès que el rei es trobava presoner a l'exterior. La Junta Central, les Juntes Supremes Locals i les Corts de Cadis construïren el primer sistema polític constitucional. Entre 1810 i 1813 les Corts de Cadis dugue-

ren a terme una tasca legislativa que possibilità la creació d'un model polític liberal i aprovaren la primera constitució de la història d'Espanya (19 de març de 1812).

Hem elaborat aquest capítol gairebé de forma exclusiva a partir de la documentació municipal. Bàsicament hem utilitzat dues fonts: les actes municipals: *Libro de Actas del Ayuntamiento de los años de 1810 hasta 1826*, (AMA, Lligall 44) i la *Correspondència. Entrades 1806-1823* (AMA, Lligall 188). Hem consultat, també, altres tipus de documentació, com ara padrons municipals, però les conseqüències que se'n poden extreure no ens ajuden a millorar la informació global i el contingut d'aquestes pàgines.

Sobre el període comprès entre 1808 i 1814, a penes no hi ha referències bibliogràfiques de caràcter local, malgrat la rellevància política i social que tingué aquella conjuntura tant per al municipi algaidí com per a Mallorca en general. De forma sorprenent, la Guerra del Francès no ha estat estudiada en l'àmbit dels nostres pobles. La majoria de monografies sobre el municipi d'Algaida gairebé no s'han interessat pel primer procés constitucional i les conseqüències que aquest tingué a nivell municipal. Aquestes pàgines, doncs, adoleixen d'una manca de referències de context i del desconeixement que persisteix en general sobre un temps especialment vibrant i innovador, aquell que Miquel dels Sants Oliver denominar «la primera revolució».

2.1. LA PRIMERA EXPERIÈNCIA DEMOCRÀTICA

Aquest període, que comprèn els anys de la Guerra del Francès (1808-1814), es pot dividir en dues grans conjuntures polítiques. La primera, entre la segona meitat de 1808 i l'agost de 1812, en la qual els ajuntaments continuaren funcionant igual que a l'època anterior. El

nomenament del batle i dels regidors es feia per designació reial a partir de les ternes que presentava el mateix ajuntament, seguint les instruccions de 26 de setembre de 1803. En canvi, el síndic personer i els diputats de comú eren elegits per sufragi, com ja hem esmentat al capítol anterior. La segona conjuntura, entre l'agost de 1812 i el juliol de 1814, els ajuntaments es regiren segons la Constitució aprovada a Cadis el 19 de març de 1812.

Segons la nova normativa, l'Ajuntament d'Algaida es componia d'un batle, sis regidors i un procurador síndic. D'aquesta manera el nombre de regidors passava de quatre a sis, i desapareixien les figures del síndic personer i dels diputats del comú, substituïts, aquests, per un procurador síndic. L'elecció dels càrrecs es duia a terme de forma indirecta. Els contribuents elegien nou electors parroquials —en la terminologia de l'època no es parlava encara de municipi, sinó de parròquia— i aquests electors, posteriorment, elegien els integrants del consistori.

Pel que fa a la primera conjuntura (1808-1812), els **batles** foren Jaume Sastre (1808-1809), Joan Oliver «de Son Maig» (abril de 1809-desembre de 1809) i Antoni Oliver «de Son Llubí» (1810-1812).

Els **regidors** durant aquests anys foren Rafel Mulet «de s'Aljub» (1808); Joan Rigo (1808); Gabriel Roig «Delabau» (1808); Bartomeu Thomàs «des Serral» (1808); Pere Llompart (1809-1810); Bartomeu Amengual (1809-1810); Rafel Sastre (1809-1810); Bartomeu Mulet «Gi» (1808-1810); Miquel Mulet «Damià» (1811-1812), aquest darrer apareix, el 1810, també com a tinent de batle, encara que d'una manera confusa; Antoni Mulet «des Rafal» (1811-1812); Joan Reus (1811-1812) i Joan Mayol «de Son Maiol» (1811-1812).

Aquests anys hi ha una informació escassa sobre els **síndics personers**, ja que només apareixen els noms de Guillem Vanrell (1808), Miquel Mulet (1809) i el doctor Pere Antoni Mulet (1810) i, també, sobre els **diputats del comú**. Només coneixem els dos diputats de 1808: Mi-

quel Fullana i Miquel Pou. La precarietat informativa de les actes municipals ens ha impedit, almenys fins ara, completar els llistats.

Durant aquest període, Pere Ramon Cardell és encara el **secretari** de l'Ajuntament. Per altra banda, el notari algaidí Bartomeu Ribes continuà controlant l'administració municipal almenys fins el 1811. El 16 de gener de 1809, els nous regidors, sembla que per primer cop, prengueren possessió dels seus càrrecs a la Sala de l'ajuntament. Fins llavors aquest acte, com hem vist, es feia a l'església parroquial.

Va ser a partir del març de 1812, un cop aprovada la primera constitució democràtica a l'estat espanyol, quan es produí el primer gran canvi polític. El Marquès de Coupigny, capità general de les Balears, envià, el 7 d'agost de 1812, un exemplar de la Constitució al batle Antoni Oliver, perquè fos publicada i jurada a Algaida. L'acte de jurament, tal i com estipulava el protocol, es va realitzar a la localitat els dies 22 i 23 d'agost i, dos dies després, va ser notificat a l'autoritat. Val la pena transcriure l'esborrany de la certificació del batle Antoni Oliver:

D.Antº Oliver Bayle Rl de la Villa de Algayde una de las del Reyno de Mallorca. Certifico, doy fee, y verdadero testimº que el dia 22 del que corre siendo como cosa de las 5 de la tarde se publico en la Plaza publica de esta Villa, la Constitucion politica Española sancionada por las Cortes generales y extraordinarias; leiendose en alta voz toda la Constitucion y seguidamente el mandamiento de la Regencia por D. Pedro Ramon Cardell secretario del Ayuntamiento y Comicion de esta Villa, á cuya publicon se hallo presente el Ayuntamto pleno, los Señores de la Comon, muchos de los vecinos del pueblo, huvo repique de Campanas é iluminacion. En el dia siguiente los abitantes de esta villa, el Ayuntamiento y clero se reunieron en la Ygleª parroql de ella donde se celebró una misa solemne de

accion de gracia, se leió la Constitucion antes del ofertorio; se hizo por el Cura Parroco una exortacion correspondte al objeto; y despues de concluida la misa los vecinos y el clero prestaron el juramto con arreglo al Decreto de las Cortes de 18 de marzo (sic) de este año. De todo lo qual y para que conste donde combenga doy este testimonio firmado de mi mano en Algayde á 25 de agto de 1812. D. Antonio Oliver.

Dos mesos després començà el procés de democratització de la vida política local.

Després del jurament de la Constitució, s'inicià la primera conjuntura democràtica (1812-1814). L'octubre de 1812 hi hagué les primeres eleccions municipals, en les quals els contribuents elegiren els nou electors parroquials. Els elegits foren el rector Nicolau Caldés, el prevere Damià Amengual, el metge Pere Josep Oliver, Pere Trobat de la Font, Llorenç Pujol, Rafel Sastre «d'Estacar», Bartomeu Amengual «Rayó», Gabriel Company «Gallet» i Joan Oliver «de Son Maig». Com es pot constatar, els principals representants del municipi eren homes que, majoritàriament, havien tingut càrrecs a l'Ajuntament en l'època anterior. A més, i d'una forma especial, s'ha de destacar el protagonisme del rector Caldés i d'un prevere entre els electors. Els eclesiàstics segurament no aspiraven —o no podien— ostentar càrrecs municipals, però podien ser electors i intervenir directament en la conformació del poder local.

El primer ajuntament constitucional va ser format per Rafel Sastre «d'Estacar», batle; Pere Josep Oliver, Llorenç Pujol, Gabriel Company «Gallet», Bartomeu Gener «del Parral», Jaume Ferretjans i Maties Andreu, regidors, i Bartomeu Amengual «Rayó», procurador síndic. Aquest collectiu tingué cura de l'Ajuntament des d'octubre de 1812 fins al final de 1813. Pel que sembla, almenys per l'escassa informació de què disposam, els sectors més conservadors es feren

ben aviat amb el poder, i fa l'efecte que entre els elegits de primera hora, no hi eren presents els impulsors del liberalisme local.

A les zones rurals, en general, els propietaris i arrendataris pagesos haurien controlat el primer impuls democràtic. El sistema electoral estava fortament controlat, entre d'altres motius perquè només tenien accés a vot els majors contribuents i es duia a terme de forma indirecta, la qual cosa en facilitava el control per part dels sectors hegemònics.

La manca de documentació no ens permet conèixer, amb un mínim de rigor, els noms dels principals protagonistes de la vida política local fins al final d'aquest primer període constitucional, el 1814. El buit de les actes municipals entre el 28 d'octubre de 1812 i el 30 d'abril de 1820 impedeix millorar aquestes pàgines i aprofundir sobre el primer procés democràtic que es produí en la vida política municipal.

2.2. LES CONSEQÜÈNCIES DE LA GUERRA DEL FRANCÈS EN LA VIDA QUOTIDIANA

No se sap gairebé res sobre la incidència que tingué en la comunitat local l'inici de la Guerra, almenys des de maig de 1808 fins al 1812, ni les repercussions de la convocatòria de Corts el 1809, ni el posterior debat ideològic que provocaren les reformes que es dugueren a terme a Cadis entre 1810 i 1812.

No obstant això, el 1812 Algaida hagué de contribuir amb 21 homes de lleva a la formació de la Divisió Mallorquina, dirigida pel mariscal de camp Santiago Wittingham, formada per 8.287 soldats. Inicialment, la lleva corresponia als homes de 28 anys i, en cas que no bastassin, el sorteig podia arribar a incloure tots els que tenien una edat compresa entre els 16 i els 40 anys. El rector Nicolau Caldés, que controlava el llibre de registre de baptismes, degué ser una peça fonamen-

tal en la junta o comissió de reclutament. No debades, el Marquès de Coupigny es dirigia al rector per notificar que a la vila li corresponien 21 homes de quinta. Immediatament, l'Ajuntament d'Algaida presentà el llistat d'homes elegits per sorteig que s'hagueren de presentar a Palma per partir a la guerra. Alguns dels integrants de la lleva com ara Miquel Roig, Francesc Oliver i Bartomeu Amengual aconseguiren escapolir-se, al·legant motius d'inutilitat. En els nous sorteigs que es feren per completar la quota se sap que va ser elegit Andreu Oliver.

A més de la contribució humana, els municipis foren obligats a entregar el bestiar de càrrega —muls, mules, cavalls... de quatre anys—, del qual se seleccionà els més aptes per al front. A banda d'això, l'Ajuntament hagué de pagar una contribució extraordinària de guerra (1814) i es posà en pràctica un nou sistema tributari que substituïa el vell de l'antic règim, la qual cosa provocà fortes resistències entre els sectors populars. Un dels impostos tradicionals era el delme sobre la collita. Malgrat les reformes de Cadis i el debat que es produí arran de la seva supressió, sembla que es continuà cobrant. Pel que fa als nous impostos, Guillem de Montis, el 18 d'abril de 1814, demanava als ajuntaments que instruïssin la població, sobretot els més pobres i rebecs a pagar impostos, formant-los perquè no continuassin alimentant el pensament que els impostos eren contraris als seus interessos. Però, sobretot, amb la intenció que no s'associàs el constitucionalisme a la nova pressió fiscal, especialment entre els sectors populars més propicis a la resistència impositiva.

Durant aquell període, l'Ajuntament d'Algaida havia de contribuir també al manteniment dels presos de la presó de Palma, dels pobres de la Casa de la Misericòrdia i, amb homes i bestiar, dels cordons de vigilància de la costa sud de l'illa. Així mateix, es formà una Junta de Sanitat Municipal que funcionà entre 1812 i 1814, i s'augmentà el control sobre el contraban.

No obstant la guerra, que transcorria lluny de l'illa, en el poble d'Algaida persistia la vida anodina i monòtona, sense grans transformacions ni canvis aparents. El síndic personer es feia ressò el 1810, una vegada més, que els porcs pasturaven a lloure. Les guardes de porcs que campaven per les «Sorts i Establiments» (sic) produïen grans perjudicis als propietaris d'aquelles finques. Sembla que molts de particulars, sense terres pròpies ni arrendades, posaven allots a guardar porcs. El Reial Acord amenaçava amb la imposició de multes als infractors i amb el tancament dels porcs en el *Corral Reial* i imposar una multa de 10 sous per porc capturat.

Per altra banda, el 1813, el prevere Sebastià Verdera va ser nomenat mestre d'escola de nins. Desconeixem si amb aquest nomentament es substituï al prevere Bartomeu Puigserver, que tenim documentat el 1804, o a algun altre mestre. Segons es desprèn d'un esberrany, les condicions del nou mestre eren:

Que no pugue obtenir altre Ministeri de Vicari agonizar ni altre q lo pugue impedir. Que ha de enseñar llegir, escriure, contar, la lletinidad. Que hage de fer la Escola á la qe eya destinada. Que no pogue posar substitut en ningun temps á no ser estant malalt y si se ha de anar á ordenar. Que en ocacio de dir Misa de que haverle de dir á los Allots despues de Lofici y mentres no en digue los hage de acompanyar á lo ofici. Que degue haver de fer escola las horas acostumadas. Que faltant á qualsevol de estas circunstancias sols se li daran 40 ll. Dn. Rafael Sastre de Estacar, Alcalde Constitucional de la villa de Algayda de la Provincia de Mallorca.

L'abril de 1813 va ser nomenat «con la precisa obligon de enseñar á leer, escribir, contar y enseñar la latinidad, sin que pueda dedicarse en otro empleo como es vicario, agonizar y qualquiera otro qe pueda obs-

tar la enseñanza; y se le aumenta el salario qe hasta ahora ha percibido y percibe el actual mtro de 34 l. Hta la partida annl de 90».

Aquest nomenament es féu amb una certa oposició, suposam provinent d'un sector més liberal o contrari a l'elecció del vicari. El regidor Llorenç Pujol protestà: «fundandose en qe dicho empleo de Maestro debe darse por oposiciones mediante poner carteles».

Se sap, també, que el juliol de 1814, el prevere algaidí Onofre Pericàs es trobava «pres» a Palma en mans de la justícia eclesiàstica, com a conseqüència d'un conflicte provocat a Algaida. No obstant això, el bisbe Bernat Nadal manifestava el 26 de juliol que no tenia motius suficients per tenir detingut més temps aquell prevere. Desconeixem quins eren aquells «excesos cometidos en esa villa» que havien provocat la seva reclusió cautelar. L'Ajuntament d'Algaida contestava, el 27, que no s'havia format cap «sumaria» contra el prevere, però demanava al bisbe que intentàs corregir la seva actitud «debiendo añadir en prueba de esto qe desde que se halla fuera de esta villa esta el pueblo en la mayor tranquilidad sin haberse observado el menor movimiento». Tant si es tractava d'algun lideratge de moviments reaccionaris, com d'altres incorreccions cíviqes, segurament el bisbe no volgué intervenir atesa la situació d'instabilitat política que es vivia a l'estat i perquè ja s'havia posat en marxa el procés de restauració política liderada per Ferran VII, retornat de l'exili el març de 1814.

EL GEFÉ POLITICO AL PÚBLICO.

Acabo de recibir la órden de la regencia de 25 de marzo último, en que manda que en celebridad del regreso á España de nuestro muy amado monarca el Sr. D. Fernando VII, se hagan regocijos públicos al menos de luminarias por tres dias, y un solemne *Te Deum* en todos los pueblos de la monarquía.

Mallorquines: vosotros anticipasteis ya estas demostraciones de júbilo á la primera noticia que tuvisteis de que el virtuoso Fernando pisaba otra vez el suelo español, despues de seis años de duro cautiverio. Vuestro corazon explayó como pudo sus sentimientos con vivas, *Te Deum*, iluminaciones, y universal alegría. Ahora que á tan fausta noticia comunicada por el gobierno se añade la inesperada y extraordinaria de la caída del monstruo de la Europa, que tantos años ha la tenia sumergida en sangre, luto y desolacion; es por demas excitar vuestro entusiasmo para que demostreis con signos exteriores una parte del contento y satisfaccion que ocupa vuestros pechos. Apresuraos, pues, amados conciudadanos á disponer festejos y regocijos para celebrar tamaños acontecimientos; reyne en todos la mas cordial union de voluntades, la mas pura alegría, y el total olvido de opiniones diferentes que solo pueden producir menoscabo de placer en pechos que de hoy mas deben ser solo españoles constitucionales y amantes del adorado Fernando, cuyo reinado prospere el cielo largos años para la felicidad de la patria.

Se anunciarán al público los dias que se señalen para festejar á nuestro rey, y celebrar á un tiempo el suceso extraordinario que acaba de acoatecer en la Europa. Bendigamos todos la oculta y poderosa mano del Señor, que nos ofrece dias serenos de gloria y de triunfo, despues de tantos años de miseria, de ruinas y de muerte como han pesado sobre nosotros. Viva la Constitucion, viva Fernando, vivan los aliados, y perezca el que en momentos tan plausibles quiera introducir la discordia y la desunion entre los valientes hijos de Pelayo, á cuyos sacrificios y constancia deberá la Europa el restablecimiento de la libertad y la paz estable que de un momento á otro debemos esperar. Palma 23 de Abril de 1814.

Guillermo de Montis.

Comunicació de Guillem de Montis fent referència als actes festius per celebrar el retorn del rei Ferran VII de l'exili (1814).

3

LA PRIMERA RESTAURACIÓ ABSOLUTISTA (1814-1820)

EL RETORN DE FERRAN VII, EL 1814, un cop acabada la Guerra del Francès, va suposar l'abolició de l'obra constitucional i va obrir una nova etapa de la història. El Manifest dels Perses, signat per 68 diputats, de signe clarament absolutista, i la destitució de Napoleó per part del Senat francès, l'abril de 1814, van donar a Ferran VII els ànims necessaris per decretar l'abolició de la Constitució i l'obra legislativa de les Corts de Cadis (maig de 1814). El període de 1814 a 1820 suposà la restauració de l'absolutisme i el retorn al règim anterior a 1808. El monarca es basà amb el suport dels estaments tradicionals de la societat espanyola —Església, aristocràcia i exèrcit— i en l'aparell administratiu i judicial de l'Antic Règim.

Pel que fa al coneixement de la història d'Algaida, en el capítol anterior ja hem manifestat la precarietat de les fonts municipals d'aquesta època. La manca de localització de les actes municipals de 1812 a 1820 ens ha impedit, fins ara, descriure en personal polític d'aquest

GACETA EXTRAORDINARIA
DE LA REGENCIA

DEL JUEVES 24 DE MARZO DE 1814.

ARTÍCULO DE OFICIO.

CARTA DEL REY Á LA REGENCIA DEL REYNO.

Me ha sido sumamente grato el contenido de la carta que me ha escrito la Regencia con fecha de 28 de enero, remitida por D. José de Palafox: por ella he visto quanto anhela la Nacion mi regreso; no ménos lo deseo Yo para dedicar mis desvelos desde mi llegada al territorio español á hacer la felicidad de mis amados vasallos, que por tantos títulos se han hecho acreedores á ella.

Tengo la satisfaccion de anunciar á la Regencia, que dicho regreso se verificará pronto, pues es mi ánimo salir de aquí el domingo dia 13 del corriente, con direccion á entrar por Cataluña; y en consecuencia la Regencia tomará las medidas que juzgue necesarias, despues de haber oido sobre todo lo que puede hacer relacion á mi viage al dador de esta el mariscal de campo D. José de Zayas.

En quanto al restablecimiento de las Córtes, de que me habla la Regencia, como á todo lo que puede haberse hecho durante mi ausencia que sea útil al reyno, siempre merecerá mi aprobacion, como conforme á mis reales intenciones.

En Valencey á 10 de marzo de 1814. =Firmado=
FERNANDO.=Á la Regencia de España.

PALMA: IMPRENTA DE MIGUEL DOMINGO.

*Carta del rei Ferran VII a la Regència del Regne (10 de març de 1814).
Publicada a la Gaceta Extraordinaria de la Regencia, dijous dia 24
de març de 1814.*

sexenni i analitzar els principals temes de debat públic d'aquell període. Com a conseqüència d'això ens limitarem a la informació que es deriva de la *Correspondència. Entrades 1806-1823* (AMA, Lligall 188), *Apeo general d'edificis i propietats 1818* (AMA, Lligalls 1560, 1561 i 1562) i a les referències globals que disposam, com ara els llistats de batles i rectors.

3.1. LA RESTAURACIÓ POLÍTICA (1814-1820)

El rei Ferran VII retornà de l'exili el març de 1814 i dos mesos després, el 20 de maig, abolí la Constitució de 1812. Inicialment, la restauració de l'absolutisme provocà grans onades d'entusiasme popular. Com a conseqüència de tot plegat, l'estat restaurà el sistema polític anterior a 1812 i la vida política local es tornà a regir segons la normativa de 1803. Es retornava al sistema de nomenament reial dels càrrecs municipals i a la composició i funcionament dels ajuntaments previs a l'octubre de 1812. En una circular impresa, datada a Palma el 29 de juliol de 1814, es notificava la Reial Cèdula, de 25 de juny de 1814, sobre el funcionament dels nous ajuntaments.

Sabem, gràcies a Salvador Mulet i Pere Mulet, que durant aquella època foren batles d'Algaida Rafel Mulet (1814), Pere Trobat de la Font (1815-1817), Gabriel Roig (1818-1819) i Sebastià Fiol (1820). A més, per alguns indicis de la documentació sembla que Pere Ramon Cardell es mantingué en el càrrec de secretari de l'Ajuntament. Se sap, també, el nom d'alguns integrants del consistori com ara Bartomeu Mulet, tinent de batle el 1815 i Joan Oliver, regidor el 1819. Gabriel Oliver Munar era el notari de la vila d'Algaida i Antoni Zanogueira n'era el saig.

REAL CEDULA

DE S. M.

Y SEÑORES DEL CONSEJO,

POR LA QUAL SE MANDA QUE SE DISUELVAN
y extingan los Ayuntamientos y Alcaldes constitucionales: que
se restablezcan los Ayuntamientos, Corregimientos y Alcaldías ma-
yores en la planta que tenían en el año de 1808;
con lo demás que se expresa.

MALLORCA EN LA IMPRENTA REAL.

«REAL CÉDULA DE S. M. Y SEÑORES DEL CONSEJO, POR LA
QUE SE MANDA QUE SE DISUELVAN y extingan los Ayuntamien-
tos y Alcaldes constitucionales: que se restablezcan los Ayunta-
mientos, Corregimientos y Alcaldías mayores en la planta que te-
nían en el año 1808, con lo demás que se expresa. AÑO DE 1814.

MALLORCA EN LA IMPRENTA REAL.»

3.2. ALGUNS DETALLS DE LA VIDA SOCIAL

La restauració de l'absolutisme polític serví, entre d'altres aspectes, per restablir la Inquisició, els jesuïtes i per concedir amples poders a l'Església i a les institucions político-religioses que més havien sofert les conseqüències de les lleis liberalitzadores derivades de les Corts de Cadis. Així, durant aquest període, foren constants les referències a afers religiosos i es constata un major control socio-religiós. Es restablí l'impost tradicional del delme i prengueren força algunes institucions religioses de control, com la Junta Pia Religiosa. Així mateix, l'orde de Sant Joan de Jerusalem reclamava, el 1818, antics drets sobre algunes finques del municipi d'Algaida, sense que es concreti amb exactitud de quines es tractava. És probable que aquest orde militar —que tenia finques a la localitat des de l'edat mitjana— hagués perdut els seus béns patrimonials durant el període constitucional i que amb la restauració intentàs recuperar-los aferrissadament.

A diferència de la segona restauració, la de 1823, molt més revanxista, en aquesta primera sembla que a penes no hi hagué depuracions significatives. No obstant això, el 1815, s'extenia un certificat favorable al notari algaidí Gabriel Oliver Mulet, fill del batle constitucional Antoni Oliver, en el qual es ratificava que no havia tingut càrrecs públics durant el govern constitucional. En aquest sentit, sembla que hi hagué més denúncies, en les quals s'involucrà alguns liberals algaidins com Bartomeu Mulet «Gi», però les depuracions no tingueren grans repercussions. Això mateix degué passar amb altres empleats públics com ara amb el mestre d'escola. El 1818, la Junta d'Exàmens de Mestres de Primeres Lletres resolva que l'acòlit algaidí Joan Antoni Mut podia continuar exercint el seu magisteri a la vila, després d'haver estat examinat a la capital. Sabem que el 1821 encara exercia de mestre. Aquell any de 1818, el Reial i Suprem Con-

sell de Castella havia donat ordres molt estrictes en relació a l'ensenyament públic i la comissió provincial havia enviat als municipis els requisits concrets que s'exigia als mestres per examinar-se. El 1816, l'Ajuntament d'Algaida havia manifestat que a la vila hi havia dues escoles de primeres lletres, una de nins dotada amb 40 lliures de moneda mallorquina i una de nines dotada amb 15 lliures. Es notificava, també, que en el puig de Randa hi havia un Col·legi de Gramàtica, amb un catedràtic, a compte de la Ciutat de Palma.

Per altra banda, durant aquells anys s'intensificà el control sobre el contraban. Es donaren normes específiques sobre els productes estancats, sobretot el tabac i s'autoritzà la venda de productes manufacturats a l'estranger, com ara el cotó. Augmentà, també, el control sobre les collites i s'imposaren nous impostos sobre el vi i la carn.

El 1814 es creà la Junta Municipal de Sanitat que, en el cas concret d'Algaida, hagué de resoldre el problema dels perjudicis dels cans i tenir cura del cordó sanitari de 1814. Les mesures sanitàries de prevenció contra una possible invasió de pesta foren constants en aquells anys. Se sap que, el 1819, Jaume Rafael exercia de cirurgia a la vila. A través d'algunes informacions soltes sabem que s'enterrava en el comú de l'església parroquial. A través d'alguns succeït, com ara la mort violenta d'Antoni Thomàs «Serral», de 82 anys, viudo de Joana Torrents, que morí ofegat en el Pou Rodó, de la Plaça d'Algaida, sabem que els homes acostumaven a vestir camisa, guardapits, gipó, calçons, sabates i gorra; que les dones filaven a casa fins tard i que, molts, acostumaven a aixecar-se prest per anar a missa primera. Antoni Thomàs, sembla que afectat de demència senil, ja havia caigut abans dins l'aljub de Son Verdera i finalment morí ofegat en el pou de Plaça. Aquest pou tenia dotze vares des del coll fins a l'aigua, dues vares d'aigua, un coll de quatre pams i estava cobert amb una capella.

Garriga 1342 q
Planter de vinya 48 q
Bosc 10 q

Entre les informacions de més interès, és menester destacar el llistat de majors contribuents:

Melchior Gelebert: 1.008 lliures
Cathalina Mudoy viuda: 1.096
Leonardo Oliver «Bondia»: 1.020
Jayme y Onofre Juan: 1.074
Antonio Coll «Moll»: 1.100
Pedro Juan Ribes «Potecari»: 1.200
Guillermo Cerdá «Perilla»: 1.205
Miguel Pons: 1.265
Miquela (Homar) Thomàs viuda: 1.350
Pedro Pericas «Badaluch»: 1.375
Miguel Ribas «Novella»: 1.420
Antonio Garcias «Sant»: 1.441
Bernardo Oliver «Gurino» o «Garina» [?]: 1.478
Pedro Juan Sastre: 1505
Gabriel Company «Gallet»: 1.537
Pere Joan Puigserver: 1.552
Bernardo Oliver «Garina»: 1.608
Hr. De Melchior Gelebert: 1.616
(Francisco Verdera «Roca»: 1.677)
Hnos de Damian Pou «Enfony»: 1.770
Barthomeu Mulet «Gi»: 1.950
Ana Maria Reus viuda: 2.100
Bartholomé Ribas Notario: 2.115
Damian Mulet: 2.128

Miguel Oliver Pro.: 2.207
 Jayme Munar «Carlas»: 2.239
 Viuda Sebastian Amengual «Mavi»: 2.255
 Juan Reus de Miguel: 2.290
 Damian Ribas «Gener»: 2391
 Margarita Perelló Sor de Moscari: 2.610
 Gabriel Roig «Delabau»: 3.249
 Juan Montblanc Pro.: 4.080
 Guillermo Munar: 5.275
 Pedro Antonio Mulet: 6.220
 Bernardo Reus: 6.805

Així mateix, val la pena ressenyar que hi havia catorze molins de vent en el nucli urbà d'Algaida:

Lorenzo Fiol, «Bosso»
 Miquel Mascaró
 Miquel Fiol «Molinou»
 Miguel Cerdà «Perilla» de la seva dona
 Pedro Antonio Mulet
 Melchior Gelebert
 Lorenzo Barceló
 Gabriel Roig «Delabau»
 Rafael Mulet a la Talaieta
 Antonio Garcias Sant. Molí del Sant Nou
 Pedro Juan Fiol —Molí des Mostatxet [?]
 Antonio Garcias «Sant» —Molí des Sant—
 Juan [tatxat] Bernardo Oliver «Garina»
 Viuda de Antonio Fullana «Gasparino»

Per ventura un dels aspectes més desconeguts i sorprenents de l'entramat econòmic del municipi és l'existència d'onze ollereries, la majoria de les quals a foravila. Aquest sector, tan significatiu en l'economia de l'Antic Règim, desaparegué al llarg del segle XIX. Els ollers eren els següents:

Pedro Pericás «Brusca»
Juan Capellà
Agustin Capellá
Antonia Pou viuda (alfareria al Cap de la Pared)
Juan Sastre Suñer (alfareria al Cap de la Pared)
Pedro Juan Capellá (Son Lloret)
Antonio, Guillermo y Miguel Sastre (la Baseta)
Rafael Sastre (la Baseta)
Jayme Rafal (Son Misericordi)
Pedro Juan Fullana (Son Mayoli Vey)
Juan Fullana (Son Mayolí Nou)

Ja al començament del segle XIX, hi era totalment consolidat el sector serveis. Hi havia quatre hostals, tots ells situats vora el camí de Manacor, que eren els següents, tal i com apareixen grafiats en el llibre de l'*Apeo* de Garay, de 1818:

Sebastian Pujol Pro. Meson llamado del Mix
Hr. de Melchior Gelebert
Hostal de s'Aljub [?] de Rafael Mulet. 20 quarterades, cases i oficines
Meson de la Creu, de Pedro Llompart

Finalment, paga la pena reproduir el llistat de possessions, sobretot per l'interès toponímic i per l'estructura de la propietat del municipi al començament del segle XIX. Com hom tindrà ocasió de constatar algunes d'aquestes propietats han deixat de tenir la rellevància que

tenien llavors, altres varen ser fragmentades durant el segle XIX i un nombre significatiu persisteixen encara a l'actualitat. Les possessions i grans propietats existents el 1818 —58 en total—, juntament amb els seus propietaris, eren les següents:

- Son Miquel Juan: 15 quarterades de Gabriel Roig «Delabau»
- Son Pujulí: 12 quarterades de Gabriel Roig «Delabau»
- Les Tanques: 23 quarterades de Bartomeu Mulet «Gi»
- Les Tanques: 15 quarterades de Pedro Antonio Mulet
- La Serra: 10 quarterades de Pedro Antonio Mulet
- Son Maig: 26 quarterades de Bartomeu Ribas, notario
- Son Roig: 60 quarterades de Bernat Reus
- Son Montblanc: 94 quarterades de Joan Montblanc, prevere
- Cas Brau: 9 quarterades de Damian Ribas «Gener»
- La Comuna: 10 quarterades Juan Capellà
- Son Munar: 52+37 quarterades de Guillem Munar
- Son Fullana: 24 quarterades dels germans de Damian Pou «Enfony»
- Son Barceló 68 quarterades de Miguel Amengual
- Son Maig 19 quarterades d'Anna Bibiloni viuda
- Son Maig 27 quarterades de Juan Oliver (30 quarterades a les Rotes)
- Son Maig 45 quarterades del Dr. Pedro Josef Oliver
- Son Llubí 62 quarterades d'Antoni Oliver
- Son Llubí 28 quarterades de Juana Ana Amengual viuda
- Son Amora Nou 112 quarterades de Francisco Coll
- Son Amora Vell 224 quarterades de Bartholome Rayo
- Rafalet 869 quarterades de Francisco M. Villalonga
- Son Pujol 280 quarterades de Lorenzo Pujol
- Son Fum 12 quarterades de Juan Garcias Serra
- Son Reyat 10 quarterades de Josef Sastre
- Cas Brau 89 quarterades de la viuda de Jayme Sastre
- La Torre den Garau 42 quarterades d'Antonia Ana Rigo
- La Torra 21 quarterades de Gabriel Company

La Torreta 25 quarterades d'Antoni Sastre
La Baseta 25 quarterades de Guillermo, Antonio y Miguel Sastre
Son Sigala, 46 quarterades de Pedro Juan Bibiloni
Marina 39 quarterades de Pedro Verdera «Roca»
Marina 302 quarterades de Gabriel Bibiloni
Son Verdera 111 quarterades de Josep M. Billon
Son Canals, 15 quarterades de Jayme Ferretjans
Punxuat, 14 quarterades de Christoval Amengual
La Serra, 40 quarterades d'Agustin Garcias
Son Pericas, 8 quarterades de Gabriel Oliver
L'Heretat: 33 quarterades de Jayme Ferretjans
Can Mavi: 31 quarterades de la viuda de Sebastian Amengual «Mavi»
Castellitx de la viuda del Dr. Josef Zaforteza (2,21,192,14,10,4)
Castellitx de Dª Ana Moragues (1,22,131,10)
Son Coll de Dª Francisca Danús (1,9,70,6,8)
Son Coll de Don Manuel Santandreu (2,8,84,3,2,3,11)
La Mata de Don Josef Massa antres Ripoll (2,8,68,30,8,2)
Son Llobet de Juan Coll (25 quarterades)
Son Trobat de Pedro Trobat (12,89,34).
Males erbes de Dn. Miguel Borrás (12,63 quarterades)
Son Mayol de Juan Mayol (25 quarterades)
Son Mayol de Sebastian Fiol (31 quarterades)
Son Munar de Pedro Antonio Munar «Riera» (25 quarterades)
Binicomprat de Pedro Juan Fiol prevere (8,103,6,4,47)
El Puig Moltó de Pedro Juan Fiol prevere (28 quarterades)
Cabrera de Pedro Juan Ribes (52 quarterades)
Son Corró de Pedro Juan Ribes (58 quarterades)
Son Reus de Pedro Gerónimo Alemany (50 quarterades)
Son Mesquida Vey de Antonio Mesquida (15,142,14)
Son Mesquida Nou (6,94,25) d'Antonio Mesquida
Polo de Mariano Cererols (28,14 quarterades)

4

EL TRIENNI LIBERAL A ALGAIDA (1820-1823)

EL TRIOMF DEL PRONUNCIAMENT DEL TINENT coronel Rafael de Riego, l'1 de gener de 1820, inaugurarà un període de tres anys d'aplicació de la Constitució de 1812, durant el qual les institucions públiques van ser controlades pels liberals. El rei Ferran VII cedí a la revolució, jurà la Constitució a contracor i, el mes de març, formà un nou govern. El juliol de 1820 començaren les sessions de les primeres Corts, es tornaren a posar en funcionament les Diputacions Provincials i els ajuntaments van ser novament elegits de forma democràtica. Els liberals més exaltats controlaren les corporacions locals i posaren en marxa la Milícia Nacional. En moltes localitats, com passava a les grans ciutats, s'entrà en una fase de tensió extrema en la qual foren freqüents els enfrontaments entre els liberals i els representants dels sectors socials més conservadors. L'experiència concloué amb la derrota liberal l'estiu de 1823, després que la Santa Aliança —és a dir, les potències absolutistes europees— donàs suport a Ferran VII. Tot i la resistència

aferriçada dels liberals, el rei recuperà el poder absolut i acabà novament amb el constitucionalisme.

Per a l'elaboració d'aquest capítol hem utilitzat el *Libro de Actas del Ayuntamiento de los años de 1810 hasta 1826* (AMA, Lligall 44) i la *Correspondència. Entradas 1806-1823* (AMA, Lligall 188). Com ja hem esmentat en els capítols precedents, no hi ha bibliografia específica de caràcter local sobre aquesta època. No obstant això, gràcies a la gentilesa de Pere Mulet, hem pogut utilitzar documentació recollida i transcrita per Salvador Mulet, sobretot referent a casos relacionats amb la justícia, copiats la majoria dels quals a l'arxiu del Jutjat de Pau de l'Ajuntament d'Algaida.

4.1. LA RADICALITZACIÓ POLÍTICA AL MUNICIPI

Com hem vist, el pronunciament de Riego, el gener de 1820, capgirà la vida política de l'estat, i el rei Ferran VII hagué d'acceptar el retorn a l'estat constitucional de 1812. El 9 de març de 1820 el rei jurà la Constitució i el 16 de març arribà la notícia a Mallorca. El mes d'abril les autoritats locals mallorquines juraren la Constitució i s'inicià el procés de democratització a la Diputació Provincial i als ajuntaments. Dia 26 d'abril es constituí la Diputació amb els mateixos integrants de 1814 i, immediatament, es posà en marxa el procés electoral. Ja dia 30 d'abril hi hagué junta de veïns a la plaça de l'Església d'Algaida per elegir els 23 compromissaris —15 d'Algaida, 5 de Randa i 3 de Pina— que havien d'escollir els tres electors que corresponien al municipi d'Algaida, encarregats de votar un representant del districte de Lluçmajor a la Diputació Provincial. Foren escollits electors Nicolau Caldés, rector de la parròquia; Pere Joan Sastre «d'Estacar» subninent del Regiment Provincial i Gabriel Oliver Munar, notari.

Guillermo Munar Delafont Alcalde Cons[ti-
tucional].
Bart[omeu] Mulet Regi[do]r.
Antoni Oliver Regidor.
Jayme Gener Reg[ido]r.
Miq[ue]l Trobat sindac[ist]o firmo por mi y por D[on]
Jayme Munar Regidor.
Pedro Ramon Cardell firmo

Signatures d'un document de 1821: «Guillermo Munar Delafont Alcalde Cons[ti-
tucional]. Bart[omeu] Mulet Regi[do]r. Antoni Mulet Regidor. Jayme Gener Re-
gido]r. Miq[ue]l Trobat sindac[ist]o firmo por mi y por D[on] Jayme Munar Regidor.
Pedro Ramon Cardell S[ecretari]o».

No se sap si durant el 1820 hi hagué canvi en les autoritats municipals d'Algaida. A penes no hi ha notícies al respecte fins que, el 17 de desembre de 1820, es reuniren 83 veïns d'Algaida per votar els nou electors que havien de triar els membres de l'Ajuntament. Foren nomenats escrutadors Arnau Munar i Joan Oliver, mentre que Pere Ramon Cardell exercí de secretari de l'escrutini. Aquell dia hi va haver aldarulls i protestes a la vila. Un grup de 28 realistes, contraris a l'esperit constitucional, encapçalats pel notari Bartomeu Ribes, protestaren contra l'elecció de Pere Ramon Cardell com a secretari de les eleccions i exigien que el rector Nicolau Caldés —capdavanter de la reacció algaidina— exercís aquell càrrec per garantir la llibertat de

vot. Els revoltats demanaven que l'elecció es dugués a terme damunt la plaça pública i mostraven la seva total desconfiança amb el secretari de l'Ajuntament, contrari als interessos conservadors.

Arran dels aldarulls, quatre electors involucrats en els succeïts reaccionaris varen ser condemnats i exclosos, la qual cosa va fer que el 24 de desembre, dia en què s'havia d'eleger el consistori, no es pogués fer l'elecció. Cinc dies després es convocà novament una reunió per triar quatre nous electors per tal de substituir els que havien estat exclosos. Finalment es constituí el nou consistori format per Guillem Munar «de la Font», batle; Antoni Oliver «de Son Llubí», Jaume Gener, Joan Crespi, Bartomeu Mulet, Jaume Munar i Maties Andreu, regidors; i Miquel Trobat «de la Font», procurador síndic. El nou Ajuntament es constituïa segons la normativa derivada de la Constitució de 1812 i es recobrava l'estructura municipal amb un batle, sis regidors i un procurador síndic. Sembla que, per primera vegada, Algaida comptava amb un consistori liberal i es rompien els vincles amb un passat marcat per l'absolutisme i el domini dels grups reaccionaris locals. D'aquesta manera, també, s'iniciava a Algaida un procés de tensió i de confrontació ideològica sense precedents i d'una incertesa, social i política, sense límits.

4.2. EL PROCÉS CONTRA EL RECTOR CALDÉS

El rector Nicolau Caldés va ser incriminat de ser el principal instigador dels aldarulls de desembre de 1820, i el mes de gener de 1821 se li obrí un procés judicial. Dia 9 de gener l'empresonaren a la Casa Misericòrdia de Palma, en virtut d'un auto de dia 8. Era acusat d'haver-se reunit amb Bartomeu Ribas, a la casa de Miquel Pons, la nit anterior a les eleccions de dia 17 i d'haver fet córrer un bitllet amb els noms dels que havien de votar els absolutistes. Caldés era acusat d'haver predicat en contra de la Constitució el diumenge 17 de desembre, dia de les

eleccions municipals. El batle Guillem Munar «de la Font» i el notari Gabriel Oliver formaven part de l'acusació del tribunal que, dia 10 de gener, prengué declaració al rector. Bona part de les ires populars es projectaren en aquell rector dèspota i reaccionari, enemic dels grups il·lustrats i liberals locals.

El 14 de gener de 1821 començà el procés de destitució del rector Caldés i el nou consistori demanà el nomenament d'un nou responsable de la parròquia. Dia 6 de març, l'Ajuntament d'Algaida insistia davant el Governador de la Mitra, Joan Muntaner Garcia, perquè nomenàs un substitut de Caldés.

La causa contra Nicolau Caldés s'especificava en una acta municipal de la forma següent:

El cura de esta Parroquia D. Nicolas Caldes se halla procesado criminalmente en la causa de los alborotos cometidos en las ultimas elecciones de Alcalde y Ayuntamiento de esta Villa. El Ayuntamiento sabe que ya fué procesado siendo Rector de Alcurdia por un acto indecoroso al estado Sacerdotal. Por otra parte no hace limosna, ni visita á los enfermos especialmente á los pobres, ni cumple con el ministerio de la predicacion, ha juntado un grande Patrimonio de la sangre de los pobres, es amigo y protector de todos los perversos de este Pueblo, y á mas de esto olvidado de sus obligaciones siempre se mete en cosas muy impropias de su caracter y sobre todo no goza del concepto publico. Un cura semejante no puede merecer la confianza de estos vecinos y debe ser reemplazado por otro Eclesiastico zeloso, de buena reputacion y amante y conciliador de la paz y del orden.¹

1. AMA, Lligall 44: 14 de gener de 1821. Aquest text es repeteix exactament a l'acta del 17 de gener de 1821.

Dia 23 de gener de 1821, a la Casa Missió, de Palma es prengué novament declaració a Nicolau Caldés. El rector negà els fets que se li imputaven, tot i que els altres inculpats havien confessat part dels fets dels quals s'acusava al rector. El sermó que mossèn Caldés predicà dia 17, havia estat considerat inflamatori fins i tot pels mateixos clergues de la parròquia. El rector, així mateix, manifestà que en el moment dels aldarulls, succeïts aquell mateix diumenge de les eleccions, es trobava reclòs a la rectoria i que no sortí perquè el batle controlà la situació. Dos dies després, es prengué declaració a Jaume Mudoy, ferrer, reclòs a la presó d'Algaida, acusat de prendre part activa en la manifestació, i s'acusava de complicitat a Pere Joan Vanrell. Per altra banda, Miquel Llompart «Blanc», fou també acusat d'estar especialment implicat en els aldarulls. Pres inicialment a la presó de Palma, Llompart ben aviat va ser posat en llibertat sota fiança.

El 6 de març, l'Ajuntament d'Algaida acusava novament Caldés de mal ciutadà i de mal rector, i demanava la seva deposició del càrrec atès la causa criminal que s'instruïa contra ell. Dia 18 de maig, el Consistori nomenava procurador Josep Terrers perquè es personàs com a representant de la Corporació en la causa que s'instruïa contra el grup reaccionari d'Algaida. Així mateix, s'instruí causa contra Caldés davant el Provisor del Tribunal de Justícia Eclesiàstica de la diòcesi. El 10 de juny l'Ajuntament nomenà com a representants en la causa a Bartomeu Mulet, regidor; Joan Company, estudiant; i Antoni Danús, procurador.

Finalment, el rector va ser depositat del seu càrrec per l'autoritat eclesiàstica. Les relacions del rector Caldés, fins i tot amb la comunitat de preveres de la parròquia, estaven força deteriorades. Un grup de preveres algaidins l'havia acusat, l'octubre de 1820, davant la Cúria Eclesiàstica arran de les distribucions discriminatòries de funerals i actes de culte. Com a conseqüència de tot plegat, Caldés hagué de deixar el seu càrrec i en el seu lloc va ser nomenat ecònom Antoni Perelló, un religiós secularitzat addicte al sistema constitucional.

La causa oberta contra el rector obrí una ferida fonda i dividí la població, entre d'altres motius perquè un sector del clergat local, encapçalat per Bartomeu Mulet i Joan Company, jugà fort a favor del règim liberal. Aquest fet tingué, posteriorment, greus conseqüències en la vida política d'Algaida. La divisió, cada cop més accentuada, entre els partidaris de l'absolutisme i els liberals, assolí un caràcter revanxista que persistí al llarg de decennis.

4.3. TENSIÓ POLÍTICA

Durant aquells tres anys de govern liberal s'ha de destacar, sobretot, la lluita electoral en cadascun dels comicis que se celebraren. Entre desembre de 1820 i mitjan 1823, els liberals controlaren la situació de forma exhaustiva, promogueren reformes i no escatimaren esforços per anorrear el sector absolutista local. La tensió política es posava de manifest en alguns pasquins que circulaven per la vila, en els quals s'acusava, sobretot, els sectors reaccionaris. Això no obstant, també aparegueren, el desembre de 1822, excrements humans en el ban que l'Ajuntament exposà a la porta de la Casa de la Vila, per la qual cosa foren acusats alguns elements de caràcter reaccionari.

El 7 d'octubre de 1821 hi hagué reunió a la placeta de l'Església per elegir els tres electors parroquials que havien de participar en la tria del representant del districte de Llucmajor a la Diputació Provincial. En aquella ocasió foren escollits Guillem Munar «de la Font», Miquel Trobat «de la Font de Son Trobat» i Antoni Mulet, del Regiment Provincial.

L'1 de desembre de 1821, va tenir lloc una reunió per elegir els nou electors parroquials. Foren triats Guillem Munar, Bartomeu Company, Pere Josep Capó Pre., Joan Antoni Juan Pre., Pere Lluc Solive-

llas Pre., Miquel Mulet «Menor», Antoni Garau, Miquel Puigserver i Miquel Puigserver Pre., fill de l'anterior. Sorpren, sobretot, que entre els nou electors hi hagués quatre clergues i tot i que encara no estam en condicions de conèixer la seva ideologia, és més que probable que alguns d'aquests representàs els interessos liberals.

Dia 21 de desembre de 1821, es reuniren els nou electors a la Sala Consistorial per elegir el nou consistori, el qual prengué possessió del seu càrrec l'1 de gener de 1822.

L'1 de desembre de 1822 foren escollits els nou electors que havien de nomenar el Consistori de 1823 —Guillem Mut, Bartomeu Company, Pere Joan Ribes «Potecari», Joan Capellà, Miquel Fiol, Joan Amengual, Bernat Oliver, Pere A. Puigserver i Miquel Puigserver—. Dia 8 es reuní el grup d'electors. El nou consistori elegit quedà format per Antoni Garau, batle; Gabriel Garcias, batle segon;² Miquel Fiol, Antoni Cantallops i Francesc Pou, regidors; i Miquel Cerdà «Perilla», procurador síndic. Malgrat això, el Govern Superior Polític, el 17 de desembre, declarava nulla l'elecció d'Antoni Garau com a batle i ell mateix havia presentat la renúncia atès el seu parentiu en tercer grau amb Jaume Janer, regidor sortint. El notari Gabriel Oliver Munar també havia interposat recurs contra el nomenament de Miquel Fiol com a regidor per esser parent de Joan Crespí, regidor sortint. En la nova votació, els electors nomenaren batle Bartomeu Oliver «Raconero» i Onofre Juan, regidor, en substitució d'Antoni Garau i de Miquel Fiol, respectivament. En aquell final de 1822, en el poble es visqué una certa confusió política. Els liberals hagueren de frenar l'accés al poder de l'absolutisme local, interposaren recursos i lluitaren aferrissadament contra la restauració de l'absolutisme. Fins i tot en la documentació mateixa de l'època no queda clar suficientment el traspàs de poder a la batlia.

2. No obstant això, Sebastià Fiol apareix com a batle segon l'octubre de 1823.

Així al final de 1823, quan ja era a punt de concretar-se la restauració absolutista per part de Ferran VII, sembla que els elements liberals més radicals, entre els quals hi havia Guillem Munar «de la Font» i l'ecònom Antoni Perelló, haurien passat a controlar la situació.

De fet, el 5 d'octubre de 1823, en la darrera reunió d'electors, foren elegits representats d'Algaida: Antoni Perelló, prevere i ecònom; Guillem Munar, batle i Gabriel Oliver Munar, notari. Tanmateix, el sistema era a punt d'anar-se'n a norris.

4.4. EL CONSISTORI MUNICIPAL

Durant el Trienni Liberal foren batles: Sebastià Fiol (1820), Guillem Munar «de la Font» (1821 i 1823), Guillem Mut (1822) i Bartomeu Oliver «Raconero» (1823). El maig de 1821, complint una ordre del Cap Polític de les Balears, de 12 d'abril, hi hagué reunió d'electors per elegir el nou batle segon. Ho foren Bartomeu Company (1821-22) i Gabriel Garcias (1823). Els càrrecs de batle i batle segon es renovaven anualment. Per altra banda foren regidors: Antoni Oliver «de Son Llubí» (1821-22), Jaume Janer (1821-22), Joan Crespí (1821-22), Bartomeu Mulet (1821), Jaume Munar (1821), Maties Andreu (1821), Joan Amengual «Pollo» (1822-23), Bernat Oliver (1822-23), Cosme Ballester (1822-23), Onofre Juan (1823), Antoni Cantallops (1823) i Francesc Pou (1823). Com es pot constatar, anualment es renovava la batlia i la meitat dels regidors.

Així mateix hi havia un **procurador síndic**: Miquel Trobat «de la Font» (1821), Pere Joan Ribes (1822), Miquel Cerdà «Perilla» (1823). Aquest càrrec es renovava també anualment. El **saig** era Antoni Pou i el **secretari** Pere Ramon Cardell.

4.5. LA VIDA QUOTIDIANA

La documentació d'aquesta època no ens permet, a penes, conèixer la quotidianitat de la vila. A banda dels canvis polítics, val la pena destacar que foren anys amb problemes sanitaris greus, sobretot com a conseqüència de les mesures que es prengueren per controlar la pesta. La pesta de Palma (1820) i de Son Servera i Artà (1821), provocà un sistema de control exhaustiu de mesures sanitàries per part de la Diputació Provincial i els municipis, almenys entre 1820 i 1822. Se sap que el 16 de juny de 1820 hi havia cordó sanitari a Algaida, i que aquest es retirà l'octubre de 1820. Hi havia col·locades dues peces d'artilleria que, el 15 d'octubre, varen ser portades a Palma. La població visqué moments d'alarmes constants i de por, i sota un control rigorós per part de les autoritats sanitàries, fins el 1822. Per altra banda, el juliol de 1821 moria el metge Pere Josep Oliver i l'Ajuntament feia públiques les condicions amb Pere Antoni Mulet, com a nou metge municipal.

En aquell context, l'Ajuntament d'Algaida adquirí nous terrenys per bastir els nous cementiris d'Algaida, Pina i Randa. No obstant la intenció de construir-los, tot fa pensar per la forma com es tractà el tema per part del consistori municipal que, com a conseqüència dels problemes econòmics finalment aquell propòsit no es dugué a terme, almenys en les condicions que inicialment s'havia pensat. És probable que s'iniciassin les obres, però que, almenys fins el 1837, s'enterràs indistintament en el cementiri vell de l'església parroquial d'Algaida i en el nou.

La política liberal impulsada durant el Trienni tengué conseqüències en el canvi de mentalitat i en les relacions entre l'Església i la societat civil. Per exemple, només a tall d'exemple, val la pena ressenyar el drets de plaça —a la plaça davant l'església o qualsevol lloc públic, se suposa que per vendre viatges a plaça (olives, fruites, altres gèneros, sabates i altres)—. El cobrament del lloguer havia anat a càrrec, tra-

dicionalment, de la confraria de Sant Pere. A partir de gener de 1822, l'Ajuntament es féu càrrec del cobrament, mitjançant un cobrador que asumia el deure, prèvia subhasta i els fems anirien a compte del sinier. Els guanys d'aitals drets havien de servir per al manteniment de la beneficència municipal, concretament per a cobrir les despeses del futur hospici que havia de crear l'Ajuntament.

Per altra banda, es produí un procés de secularització de les festes, tant populars com religioses. El Govern Superior Polític de les Illes Balears manifestava (18 de maig de 1822) que els ajuntaments ja no tenien el deure de pagar els organistes de les festes religioses, sinó que les despeses havien d'anar a compte de l'església parroquial. No obstant això, es menester recordar —com hem vist ja anteriorment en alguns casos concrets— que molts clergues mantenien posicionaments liberals, clarament enfrontats amb els interessos absolutistes del rector de la parròquia. A banda d'això, per ventura l'exemple més emblemàtic és que el prevere algaidí, Miquel Salvà Munar, va ser durant aquest període secretari de la Diputació Provincial, per la qual cosa hagué d'exiliar-se el 1824, com a conseqüència del retorn de la monarquia espanyola a l'absolutisme.

ÍNDEX ONOMÀSTIC

Aquest índex onomàstic abraça les publicacions *Memòries d'un temps (I): Capítols d'història contemporània d'Algaida (1800-1823)* i *Memòries d'un temps (II): Una època de canvis imperceptibles (1824-1843)*, que corresponen, respectivament a les *Plagues* núm. 9 i núm. 14. El número en negreta correspon a la publicació, i el segueixen els números de la pàgina.

A

ALEMANY, Pere Jeroni: **1**: 40.

ALOY, Catalina: **2**: 21.

AMENGUAL, Bartomeu: **1**: 21, 23, 25.
2: 13, 16, 22.

AMENGUAL, Cristòfol: **1**: 40.

AMENGUAL, Damià: **1**: 23.

AMENGUAL, Joan: **1**: 48, 49. **2**: 13, 14,
15, 16, 24, 59.

AMENGUAL, Joana Aina: **1**: 39.

AMENGUAL, Miguel: **1**: 39. **2**: 23, 37,
39, 44, 54, 55.

AMENGUAL, Pere: **2**: 16.

AMENGUAL, Rafel: **2**: 24, 39.

AMENGUAL, Sebastià: **1**: 11, 37, 40.

AMETLLER, Miquel: **2**: 26.

ANDREU, Gregori: **2**: 13, 37, 38.

ANDREU, Jordi: **2**: 53.

ANDREU, Maties: **1**: 23, 44, 49.

ARROM, Jaume: **2**: 15, 23.

B

BALLESTER, Cosme: **1**: 49.

BALLESTER, Mateu: **2**: 39.

BALLESTER, Sebastià: **2**: 55, 56.

BARCELÓ, Joan: **2**: 21.

BARCELÓ, Leonard: **2**: 13, 39.

BARCELÓ, Llorenç: **1**: 37.

- BARCELÓ, Miquel: **2:** 16.
BARCELÓ, Pere Antoni: **2:** 26.
BARCELÓ, Rafel: **1:** 17.
BIBILONI, Anna: **1:** 39.
BIBILONI, Gabriel: **1:** 40.
BIBILONI, Joan: **2:** 39.
BIBILONI, Pere Joan: **1:** 40.
BIBILONI, Pere Josep: **2:** 39.
BILLON, Josep M.: **1:** 40.
BORDOY, Joan: **2:** 24.
BORRÀS, Miquel: **1:** 40.
- C**
- CALDÉS, Nicolau: **1:** 3, 17, 23, 24, 42, 43, 44, 45, 46. **2:** 17, 22, 26, 27, 31, 44, 45.
CANTALLOPS, Antoni: **1:** 48, 49. **2:** 21, 24, 38, 39.
CANTALLOPS, Joana Aina: **1:** 16.
CANTALLOPS, Pere Miquel: **2:** 61.
CAPELLÀ, Agustí: **1:** 38.
CAPELLÀ, Joan: **1:** 38, 39, 48. **2:** 14, 26.
CAPELLÀ, Pere Joan: **1:** 16, 38.
CAPÓ, Pere Josep: **1:** 47. **2:** 22, 44, 45.
CARDELL, Jaume: **2:** 16.
CARDELL, Julià: **2:** 18, 37, 38, 40, 42.
CARDELL, Pere Ramon: **1:** 12, 22, 31, 43, 49. **2:** 15, 17, 18, 21, 37, 39.
CARLES III: **1:** 11.
CARLES IV: **1:** 9, 10, 16.
CERDÀ, Antoni: **2:** 14, 27.
CERDÀ, Guillem: **1:** 36.
CERDÀ, Miquel: **1:** 37, 48, 49. **2:** 14.
CERDÀ Pou, Joan: **2:** 61.
CEREROLS, Marià: **1:** 40.
CERVERA, Joan: **2:** 21.
COLL, Antoni: **1:** 36.
COLL, Antoni: **2:** 21, 49, 53.
COLL, Felip: **2:** 13, 24, 59.
COLL, Francesc: **1:** 39. **2:** 35, 38.
COLL, Joan: **1:** 40.
COMPANY, Bartomeu: **1:** 47, 48, 49. **2:** 12.
COMPANY, Bernat: **2:** 21, 26, 53.
COMPANY, Gabriel: **1:** 11, 23, 36, 39.
COMPANY, Joan: **1:** 46, 47. **2:** 17.
COMTE D'AIAMANS: **2:** 30.
CORTÈS, Josep: **2:** 21.
CRESPÍ, Antoni: **2:** 16, 38.
CRESPÍ, Guillem: **2:** 39.
CRESPÍ, Joan: **1:** 44, 48, 49.
CRESPÍ, Miquel: **2:** 17, 39.
- D**
- DANÚS, Antoni: **1:** 46. **2:** 15.
DANÚS, Francesca: **1:** 40.
- E**
- ESTANISLAU DE MALLORCA: **2:** 17.
- F**
- FERRAN VII: **1:** 4, 9, 10, 16, 27, 28, 29, 30, 31, 41, 42, 49. **2:** 4, 9, 10, 11, 12, 29.

FERRETJANS, Jaume: **1:** 11, 23, 40.

FIOL, Llorenç: **1:** 37.

FIOL, Miquel: **1:** 11, 37, 48. **2:** 16, 37, 38, 39.

FIOL, Pere Joan: **1:** 37, 40.

FIOL, Sebastià: **1:** 31, 40, 48, 49. **2:** 13, 17, 18, 37.

FONTIROIG, Gaspar: **2:** 24, 59, 60.

FORTEZA, Francesc: **2:** 16.

FULLANA, Agustí: **2:** 24.

FULLANA, Antoni: **1:** 37.

FULLANA, Bartomeu: **2:** 27.

FULLANA, Gabriel: **2:** 61.

FULLANA, Joan: **1:** 38.

FULLANA, Miquel: **1:** 12, 21.

FULLANA, Pere Joan: **1:** 38.

G

GALLARD, Gabriel: **2:** 22, 27.

GAMUNDÍ, Pere: **1:** 17.

GARAU, Antoni: **1:** 48. **2:** 12, 13, 37.

GARAU, Francesc: **2:** 21.

GARAU, Pere: **1:** 11, 12.

GARCÍAS, Gabriel: **1:** 48, 49. **2:** 13.

GARCIES, Agustí: **1:** 11, 40. **2:** 13.

GARCIES, Antoni: **1:** 36, 37. **2:** 16.

GARCIES, Bartomeu: **2:** 16, 61.

GARCIES, Joan: **1:** 39.

GELABERT, Andreu: **2:** 39.

GELABERT, Melcion: **1:** 36, 37, 38.

GENER, Bartomeu: **1:** 23.

GENER, Jaume: **1:** 44, 48, 49. **2:** 12, 13.

GENER, Joan: **2:** 13.

GODOY, Manuel: **1:** 9.

H

HOMAR Tomàs, Miquela: **1:** 36.

I

ISABEL II: **2:** 5, 11, 29.

J

JORDÀ, Miquel: **2:** 14.

JOSEP I: **1:** 19.

JUAN, Jaume: **2:** 13, 14.

JUAN, Joan Antoni: **1:** 47. **2:** 22.

JUAN, Joan: **2:** 37.

JUAN, Onofre: **1:** 36, 48, 49.

JUAN, Rafel: **2:** 14.

L

LLABRÉS BERNAL, Joan: **2:** 16.

LLINÀS, Sebastià: **2:** 16.

LLOMPART, Joan: **2:** 61.

LLOMPART, Miquel: **1:** 46. **2:** 16, 37.

LLOMPART, Pere: **1:** 21, 38. **2:** 61.

M

MAIOL, Joan: **1:** 21, 40.

MAIOL, Joan Baptista: **2:** 12.

MARIA CRISTINA DE BORBÓ: **2:** 29.

MARQUÈS DE CAMPOFRANCO: **2:** 24.

- MARQUÈS DE COUPIGNY: **1:** 22, 25.
MASCARÓ, Miquel: **1:** 37. **2:** 61.
MAS DE LA PARRA, Joan: **2:** 15.
MASSA, Josep: **1:** 40.
MESQUIDA, Antoni: **1:** 40.
MOLL, Bartomeu: **2:** 45.
MONTBLANC, Joan: **1:** 37, 39. **2:** 13, 23, 35, 37.
MONTBLANC, Miquel: **2:** 15.
MONTIS, Guillem de: **1:** 25.
MORAGUES, Aina: **1:** 40.
MUDOI, Catalina: **1:** 36.
MUDOI, Jaume: **1:** 46. **2:** 24.
MULET, Antoni: **1:** 12, 15, 21, 43, 47, 50. **2:** 12, 13, 14, 15, 17, 20, 32, 37, 38, 39, 40, 54, 56, 59.
MULET, Bartomeu: **1:** 11, 12, 14, 21, 31, 33, 36, 39, 44, 46, 47, 49. **2:** 16, 17, 22, 39.
MULET, Damià: **1:** 36.
MULET, Francesc: **2:** 14, 61.
MULET, Jaume: **2:** 22, 27.
MULET, Joan: **1:** 11. **2:** 13, 14, 27, 37, 38, 39, 60, 61.
MULET, Miquel: **1:** 11, 21, 48.
MULET, Nadal: **2:** 38.
MULET, Pere Antoni: **1:** 12, 15, 21, 37, 39, 50. **2:** 12, 17, 23, 34, 54.
MULET, Pere Joan: **2:** 13.
MULET, Rafel: **1:** 11, 21, 31, 37, 38.
MULET CERDÀ, Pere: **1:** 10, 31, 42. **2:** 27.
MULET MULET, Salvador: **1:** 10, 31, 42.
MULET MUNAR, Joan Antoni: **2:** 56.
MULET SASTRE, Francesc: **1:** 12.
MULET SASTRE, Pere Antoni: **1:** 12.
MUNAR, Antoni: **2:** 16, 38.
MUNAR, Arnau: **1:** 43. **2:** 37, 39.
MUNAR, Francesc: **2:** 38.
MUNAR, Guillem: **1:** 37, 39, 43, 44, 45, 47, 49. **2:** 12, 16, 17, 18, 34.
MUNAR, Jaume: **1:** 37, 43, 44, 49.
MUNAR, Joan: **2:** 16.
MUNAR, Magdalena: **2:** 21.
MUNAR, Miquel: **2:** 14, 26.
MUNAR, Pere Antoni: **1:** 12, 40. **2:** 13, 16.
MUNAR OLIVER, Gaspar: **1:** 10.
MUNTANER, Nicolau: **2:** 15.
MUNTANER GARCIA, Joan: **1:** 45.
MUT, Guillem: **1:** 12, 48, 49. **2:** 13.
MUT, Joan Antoni: **1:** 33. **2:** 22.
MUT OLIVER, Margalida: **2:** 23
- N**
NADAL, Bernat: **1:** 17, 27.
NAPOLEÓ: **1:** 9, 19, 29.
- O**
OLIVER, Andreu: **1:** 25.
OLIVER, Antoni: **1:** 11, 12, 21, 22, 33, 39, 44, 49. **2:** 13, 14, 15, 38, 39, 40.
OLIVER, Bartomeu: **1:** 48, 49. **2:** 12.

OLIVER, Bernat: **1:** 36, 37, 48, 49. **2:** 13, 24, 59.

OLIVER, Francesc: **1:** 12, 25. **2:** 22.

OLIVER, Gabriel: **1:** 31, 33, 40, 42, 45, 48, 49. **2:** 15, 16, 17, 18, 34, 38, 40, 54, 56, 61.

OLIVER, Jaume: **2:** 40.

OLIVER, Joan: **1:** 11, 15, 21, 23, 31, 39, 43. **2:** 14, 16, 17, 18, 24, 25, 26, 34, 37, 38, 39, 49, 59.

OLIVER, Josep: **2:** 15, 40, 43.

OLIVER, Lleonard: **1:** 36. **2:** 13, 14, 25, 37.

OLIVER, Miquel dels Sants: **1:** 20.

OLIVER, Miquel: **1:** 37.

OLIVER, Pere Josep: **1:** 11, 15, 23, 39, 50.

OLIVER, Rafel: **1:** 11. **2:** 18, 24.

OLIVER MULET, Gabriel: **1:** 33.

OLIVER MUNAR, Gabriel: **1:** 31, 42, 48, 49. **2:** 15, 16, 34, 40, 54.

OLIVER PUJOL, Llorenç: **2:** 15, 39.

PONS, Miquel: **1:** 12, 36, 44. **2:** 13, 14.

POU, Antoni: **1:** 49. **2:** 16, 61.

POU, Antònia: **1:** 38.

POU, Damià: **1:** 36, 39.

POU, Francesc: **1:** 48, 49. **2:** 14, 21, 37, 38, 39.

POU, Llorenç: **2:** 61.

POU, Miquel: **1:** 22. **2:** 16, 38.

PUIG, Maties: **1:** 16.

PUIG, Miquel: **2:** 34.

PUIGSERVER, Bartomeu: **1:** 16, 26. **2:** 22.

PUIGSERVER, Jaume: **1:** 12.

PUIGSERVER, Miquel: **1:** 48. **2:** 13, 22, 44.

PUIGSERVER, Pere Antoni: **1:** 48. **2:** 25.

PUIGSERVER, Pere Joan: **1:** 36.

PUJALS, Antoni: **1:** 17.

PUJOL, Gabriel: **2:** 37.

PUJOL, Llorenç: **1:** 11, 12, 16, 23, 27, 39. **2:** 12, 13, 34.

PUJOL, Sebastià: **1:** 38. **2:** 17, 20.

P

PASCUAL, Guillem: **2:** 39.

PASCUAL, Manuel: **2:** 53, 59.

PASCUAL, Ramon: **2:** 45, 46, 47, 54, 56.

PERELLÓ, Antoni: **1:** 46, 49. **2:** 17, 18.

PERELLÓ, Margalida: **1:** 37.

PERICÀS, Onofre: **1:** 27. **2:** 22, 27, 45.

PERICÀS, Pere: **1:** 36, 38.

R

RAFAEL, Jaume: **1:** 34.

RAFAL, Bartomeu: **2:** 39, 59.

RAFAL, Jaume: **1:** 38. **2:** 23.

RAIÓ, Bartomeu: **1:** 39.

RAMIS, Francesc. **2:** 47.

RAMONELL, Bartomeu: **1:** 12.

REUS, Aina Maria: **1:** 36.

- REUS, Bernat: **1:** 37, 39.
REUS, Joan: **1:** 21, 37. **2:** 12, 24, 34, 35.
RIBES, Bartomeu: **1:** 15, 22, 36, 39, 43, 44. **2:** 15.
RIBES, Damià: **1:** 37, 39.
RIBES, Marianna: **1:** 12.
RIBES, Mateu: **2:** 12, 34.
RIBES, Miquel: **1:** 36. **2:** 21.
RIBES, Pere Joan: **1:** 36, 40, 48, 49. **2:** 12, 14, 26, 35, 54.
RIEGO, Rafael de: **1:** 41, 42.
RIERA: **2:** 26.
RIGO, Antònia Aina: **1:** 39.
RIGO, Francesc: **2:** 21.
RIGO, Joan: **1:** 11, 21. **2:** 14.
RIUTORT, Francesc: **2:** 56, 57.
ROCA SEGUÍ, Guillem: **1:** 17.
ROIG, Gabriel: **1:** 11, 12, 21, 31, 37, 39. **2:** 12.
ROIG, Miquel: **2:** 16.
- S**
- SALVÀ, Jaume: **2:** 15.
SALVÀ, Rafel: **1:** 17.
SALVÀ MUNAR, Miquel: **1:** 51. **2:** 10.
SANTANDREU, Manuel: **1:** 40.
SANTMARTÍ, Pere Joan: **2:** 16.
SASTRE, Antoni: **1:** 40. **2:** 13, 61.
SASTRE, Francesc: **2:** 13, 35, 37.
SASTRE, Guillem: **2:** 12.
SASTRE, Jaume: **1:** 11, 12, 13, 15, 21, 39. **2:** 55.
- SASTRE, Joan: **2:** 21.
SASTRE, Josep: **1:** 39. **2:** 26.
SASTRE, Llorenç: **2:** 53.
SASTRE, Miquel: **1:** 38, 40.
SASTRE, Pere Joan: **1:** 36, 42. **2:** 26.
SASTRE, Pere: **1:** 11.
SASTRE, Rafel: **1:** 11, 12, 13, 21, 23, 26, 38. **2:** 12, 34.
SASTRE, Sebastià: **2:** 37, 38, 39.
SASTRE SUNYER, Joan: **1:** 38.
SEGUÍ, Joan Jaume: **2:** 13.
SEGUÍ, Joan: **1:** 12.
SERRA, Gabriel: **2:** 26.
SERVERA, Joan: **2:** 13.
SOCIAS, Francesc: **2:** 12, 21, 34, 35, 37.
SOCIAS, Guillem: **2:** 22.
SOCIAS, Joan: **2:** 13, 38.
SOLER, Miquel Gaietà: **1:** 9, 14, 15.
SOLIVELLAS, Miquel: **2:** 14.
SOLIVELLAS, Pere Lluc: **1:** 47. **2:** 22, 35.
SUREDA, Antònia: **2:** 16.
- T**
- TAULER, Gabriel: **1:** 17. **2:** 22, 46.
TERRERS, Josep: **1:** 46.
TOMÀS, Antoni: **1:** 34.
TOMÀS, Bartomeu: **1:** 11, 21.
TOMÀS, Margalida: **2:** 23, 57.
TOMÀS, Miquel: **2:** 13.

TORRENTS, Francisca: **1:** 16.
 TORRENTS, Joana: **1:** 34.
 TORRENTS, Mateu: **2:** 16.
 TORRIJOS: **2:** 11.
 TROBAT, Bartomeu: **2:** 22, 27.
 TROBAT, Miquel: **1:** 44, 47, 49. **2:** 12,
 14, 34.
 TROBAT, Pere: **1:** 23, 31, 40. **2:** 22.

V

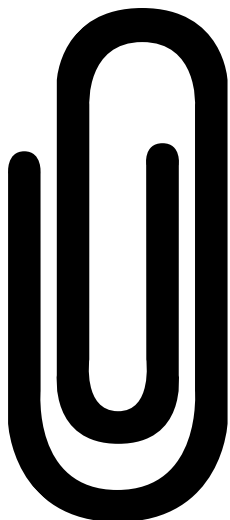
VANRELL, Guillem: **1:** 11, 21. **2:** 61.
 VANRELL, Miquel: **2:** 61.
 VANRELL, Pere Joan: **1:** 46. **2:** 13.
 VANRELL VERDERA, Guillem: **2:** 61.
 VERDERA, Francesc: **1:** 36. **2:** 21.
 VERDERA, Gabriel: **2:** 38, 40.
 VERDERA, Mateu: **2:** 21.
 VERDERA, Miquel: **1:** 12.
 VERDERA, Pere Josep: **2:** 21.
 VERDERA, Pere: **1:** 40.
 VERDERA, Sebastià: **1:** 26.
 VICH, Bartomeu: **2:** 15.
 VILLALONGA, Francesc M.: **1:** 39.

W

WITTINGHAM, Santiago: **1:** 24.

Z

ZAFORTEZA, Josep: **1:** 40.
 ZANOQUERA, Antoni: **1:** 12, 31.

AQUEST NOVÈ NÚMERO DE LES
Plaguetes d'Història i Cultura

TITULAT

Memòries d'un temps (I).

*Capítols d'història contemporània d'Algaida
(1800-1823),*

DE PERE FULLANA PUIGSERVER,

HA ESTAT PUBLICAT

PER L'AJUNTAMENT D'ALGAIDA

AMB MOTIU

DE LA CELEBRACIÓ DE LA FESTA DEL LLIBRE

EL MES DE MAIG DE 2000.

TAULA DE MULTIPLICAR

1 x 0 = 0
1 x 1 = 1
1 x 2 = 2
1 x 3 = 3
1 x 4 = 4
1 x 5 = 5
1 x 6 = 6
1 x 7 = 7
1 x 8 = 8
1 x 9 = 9

2 x 0 = 0
2 x 1 = 2
2 x 2 = 4
2 x 3 = 6
2 x 4 = 8
2 x 5 = 10
2 x 6 = 12
2 x 7 = 14
2 x 8 = 16
2 x 9 = 18

3 x 0 = 0
3 x 1 = 3
3 x 2 = 6
3 x 3 = 9
3 x 4 = 12
3 x 5 = 15
3 x 6 = 18
3 x 7 = 21
3 x 8 = 24
3 x 9 = 27

4 x 0 = 0
4 x 1 = 4
4 x 2 = 8
4 x 3 = 12
4 x 4 = 16
4 x 5 = 20
4 x 6 = 24
4 x 7 = 28
4 x 8 = 32
4 x 9 = 36

5 x 0 = 0
5 x 1 = 5
5 x 2 = 10
5 x 3 = 15
5 x 4 = 20
5 x 5 = 25
5 x 6 = 30
5 x 7 = 35
5 x 8 = 40
5 x 9 = 45

6 x 0 = 0
6 x 1 = 6
6 x 2 = 12
6 x 3 = 18
6 x 4 = 24
6 x 5 = 30
6 x 6 = 36
6 x 7 = 42
6 x 8 = 48
6 x 9 = 54

7 x 0 = 0
7 x 1 = 7
7 x 2 = 14
7 x 3 = 21
7 x 4 = 28
7 x 5 = 35
7 x 6 = 42
7 x 7 = 49
7 x 8 = 56
7 x 9 = 63

8 x 0 = 0
8 x 1 = 8
8 x 2 = 16
8 x 3 = 24
8 x 4 = 32
8 x 5 = 40
8 x 6 = 48
8 x 7 = 56
8 x 8 = 64
8 x 9 = 72

9 x 0 = 0
9 x 1 = 9
9 x 2 = 18
9 x 3 = 27
9 x 4 = 36
9 x 5 = 45
9 x 6 = 54
9 x 7 = 63
9 x 8 = 72
9 x 9 = 81